

ZWEMWATER VOOR EENDEN

Juli 2017

Dier&Recht
advocaat van de dieren

Zwemwater voor Eenden

Inhoud

Inleiding	2
1. Eenden in de natuur	3
2. Eenden in de vee-industrie	4
2.1 Huisvesting	4
2.2 Welzijnsproblemen.....	4
2.3 Plofeenden	5
2.4 Geen zwemwater	5
2.5 Beperking poets- en verzorgingsgedrag	5
2.6 Beperking van foerageergedrag	8
2.7 Eendenslacht	8
3. Stallen zonder badwater in strijd met de wet.....	9
3.1 EU Richtlijn 98/120/EG	9
3.2 Raad van Europa	9
3.3 Conclusie.....	10
4. Bestaande waterbadsystemen	11
4.1 Watergoten in Niedersachsen, Duitsland.....	11
4.2 Buitenuitloop met zwemwater in Groot Brittannië	12
4.3 Vergelijking tussen verschillende watersystemen	12
5. Eisen van Stichting Dier&Recht	14
Noten.....	15

Inleiding

Overal waar water is, zijn wilde eenden. Ze zwemmen in vijvers, grachten en kleine plassen. In de lente en zomer krijgen ze kleine donzige, gele kuikentjes, en met hun vriendelijke snuit horen ze tot de meest sympathieke wilde dieren die je in Nederland kunt tegenkomen.

Een ander soort eend, de Pekingeend, zie je daarentegen nooit. En dat terwijl er in Nederland op jaarbasis 8 miljoen Pekingeenden leven. Deze eenden worden gehouden voor hun vlees. Van het eendenvlees gaat zo'n 10 procent naar de detailhandel en 90 procent naar de groothandel in Europa.¹

Nederlandse pekingeenden worden gehouden op circa 50 bedrijven^{2 3}, waarvan het grootste deel zich in Gelderland bevindt. Een grote speler is Tomassen Duck-To B.V. met 5 miljoen eenden en een slachterij in Ermelo.⁴ Nog geen 30 jaar geleden kon men Pekingeenden nog in de buitenlucht zien rondwaggelen, vooral in de buurt van Harderwijk en Ermelo.⁵ Toen werden de eenden in ruime buitenstallen gehouden en hadden zij vaak een vijver of ander waterbad tot hun beschikking. Maar sinds 1998 is er een nieuw mestbeleid en worden Pekingeenden – vanwege de hoge heffingen op mest, fosfaat en stikstof – in dichte stallen gehouden. Tegelijk met die ontwikkeling is de vijver voor de Pekingeenden verdwenen.⁶

In 2009 bleek uit een dierenwelzijnsanalyse van de universiteit Wageningen dat het gebrek aan open water het grootste welzijnsprobleem van de eendenhouderij is. Het zorgt voor chronisch en ernstig ongerief omdat eenden belangrijk soorteigen gedrag, zoals zwemmen, snebberen (met de snavel naar voer zoeken in het water) en lichaamsverzorging, niet kunnen uitvoeren.⁷ Toenmalig minister Verburg riep de eendenhouderij daarom op om zich in te zetten voor open water in de stal.⁸ In 2011 inventariseerde de WUR (Wageningen University & Research) – in opdracht van de sector – welke watersystemen er op de markt beschikbaar waren en in hoeverre zij het welzijn van de eenden verbeteren.⁹ Uit dit onderzoek bleek wederom dat eenden een sterke behoefte hebben aan water, maar dat bestaande watersystemen in de praktijk nog onvoldoende onderzocht zijn. De WUR stelde daarom voor om de bestaande systemen in de praktijk te gaan toetsen. Dit voorstel werd door de sector echter om financiële redenen afgewezen.¹⁰ Sindsdien zijn er geen ontwikkelingen op het gebied van dierenwelzijn meer geweest en daarom is er nu – acht jaar later – voor de eenden helaas nog steeds niets veranderd.¹¹

Eendenvlees wordt veel gebruikt in restaurants, vooral in de Chinese en Japanse keuken. In supermarkten is het als 'luxeproduct' vooral te verkrijgen tijdens de feestdagen, maar ook in de zomer en herfst van 2016 was eendenvlees in de schappen van diverse supermarkten te vinden.¹² Het eendenvlees in de Nederlandse supermarkt is regelmatig afkomstig uit het buitenland, waaronder Frankrijk. In Frankrijk leven veel eenden nog op roostervloeren en hebben ze minder ruimte dan in Nederland. Hierdoor komt veel gestoord gedrag voor, zoals het snebberen aan elkaars veren. Om verwondingen te voorkomen worden snavels gekapt en sporen (de doornvormige uitsteeksels aan de poten) geknipt. Eenden die ook gehouden worden voor de productie van Foie Gras (Muileenden) kunnen het eerste deel van hun leven (week 5-12) naar buiten. In de laatste twee levensweken worden de eenden echter individueel gehuisvest en onder dwang gevoerd voor de productie van Foie Gras (vette lever).

1. Eenden in de natuur

In de natuur leven eenden in verschillende leefgebieden en klimaten. Ze leven echter altijd in de nabijheid van water.¹³ In water zoeken de eenden naar voedsel, zoals waterplanten en kleine dieren. Dit doen ze door te 'snebben' en te 'grondelen'. Bij het snebben houden de eenden de snavel op of net onder het wateroppervlak. Het water stroomt via de voorkant naar binnen en via de zijkant weer naar buiten, waarbij het voedsel in de snavel achterblijft. Bij het grondelen (afbeelding 1) duiken de eenden het water in en zie je alleen het puntje van de staart nog boven het water uitsteken. Aan land eten eenden ook veel gras en granen.¹⁴

Eenden zijn een groot deel van de dag bezig met het verzorgen en poetsen van hun verenkleed. Bij het poetsen van de veren gaan ze vaak 'kopje onder' en schudden vervolgens het water over hun lichaam, waarna ze de veren met hun snavel verzorgen (afbeelding 2). Uiteraard wordt water ook gebruikt om in te zwemmen, te rusten, te paren en te broeden. Kortom: eenden zijn gemaakt voor het leven in het water. Dat is ook heel duidelijk te zien aan de zwemvliezen en peddelvormige voeten, gemaakt om in water snel te kunnen bewegen. Jonge eendjes kunnen zelfs direct nadat zij uit het ei komen al zwemmen. Wel moeten hun veren door de moeder ingevet worden, om deze waterafstotend te maken. Voor het invetten van hun veren hebben wilde eenden een stuitklier dicht bij de staart. Deze stuitklier produceert vet, dat de eenden bij het poetsen over hun lichaam verspreiden.¹⁵

Afb. 1: Grondelende eenden. Bron: Myloka Swarnyk

Afb. 2: Poetsende eend

2. Eenden in de vee-industrie

2.1 Huisvesting

In Nederland worden voor de productie van eendenvlees uitsluitend Pekingeenden ingezet. De Pekingeend stamt af van de wilde eend. Ondanks domesticatie gedurende zo'n 2000 jaar is het gedrag van de Pekingeend vrijwel identiek aan dat van de wilde eend.¹⁶

De stallen waarin eenden leven, zijn vergelijkbaar met die van vleeskippen. De bezetting is wel lager (4 tot 7 eenden per vierkante meter) en er wordt stro gebruikt in plaats van zaagsel. Stro is beter voor de voeten en geeft eenden de mogelijkheid om een beetje te kunnen 'snebberen'. Drinkwater krijgen eenden aangeboden via nippels.

Vanaf de leeftijd van 5 á 6 dagen strooit de boer dagelijks een laagje stro bij om de strooiselkwaliteit goed te houden. In de laatste levensweek van de eenden strooit de boer tweemaal daags stro.

Afb. 3 & 4: Nederlandse pekingeenden en hun (drink)watervoorziening. Bron: Ongehoord.info

2.2 Welzijnsproblemen

Vanwege milieuredenen worden eenden sinds 1998 binnen gehouden, waar er voor de eenden geen water is om bijvoorbeeld in te zwemmen, te poetsen of voedsel te zoeken (snebberen). Hierdoor worden de eenden ernstig en chronisch beperkt in hun natuurlijke gedrag en kunnen ze zich niet goed schoonhouden. Experts van Wageningen University & Research zien het ontbreken van open water als één van de grootste dierenwelzijnsproblemen in de eendenhouderij.

De sterfte onder vleeseenden ligt op ongeveer 3 procent.¹⁷ Dit betekent dat er jaarlijks 240.000 eenden vóór de slacht sterven. Veelvoorkomende doodsoorzaken zijn bacteriële infecties door *Riemerella* (deze bacterie veroorzaakt o.a. diarree, gewichtsverlies, lusteloosheid en coördinatieproblemen waarbij eenden ook wel op de rug komen te liggen) en *E-Coli* (veroorzaakt o.a. buikvliesontsteking en diarree).

In vergelijking met andere sectoren zijn de ziektedruk en het antibioticagebruik overigens laag. Andere oorzaken van sterfte zijn hart- en circulatiestoornissen, gewrichtsontstekingen en botafwijkingen door een snelle groei en hoog gewicht. Bij ouderdieren is de sterfte met 10 procent een stuk hoger.¹⁸

2.3 Plofeenden

Een ander groot dierenwelzijnsprobleem in de eendenhouderij is de selectie op snelle groei en hoog gewicht. In 46 dagen tijd wordt een eendenkuikentje van 56 gram vetgemest tot een vleeshomp van 3 kilo.¹⁹ Door hun grote lichaam met relatief kleine vleugels kunnen deze eenden niet vliegen. Ook kunnen ze zich maar beperkt verzorgen, omdat ze – door hun korte nek – niet goed bij hun stuitklier kunnen, waarmee ze hun verenkleed invetten.²⁰ De snelle groei leidt bovendien tot allerlei gezondheidsproblemen, zoals tibiale dyschondroplasie (een groeistoornis van het scheenbeen), hart- en circulatieproblemen en bewegingsstoornissen, die de eenden frustreren in hun normale gedrag.²¹ Andere welzijnsproblemen ontstaan door het ontbreken van daglicht, slechte strooiselkwaliteit en het vangen voor de slacht.^{22 23}

2.4 Geen zwemwater

Lange tijd werd verondersteld dat Pekingeenden, door een selectie van vele decennia op hoog gewicht en snelle groei, ook geen behoefte meer zouden hebben aan open water. Maar niets is minder waar. Verschillende experimenten in binnen- en buitenland hebben aangetoond dat Pekingeenden een sterke behoefte hebben aan open water. Eenden klimmen over hoge obstakels om toegang te krijgen tot een waterbad.^{24 25} Als ze mogen kiezen tussen een waterbad, een drinkgoot, drinknippels of rondrinkers, kiezen ze unaniem voor het waterbad. Als het waterbad uit het keuzelijstje wordt geschrapt, kiezen ze voor de drinkgoot. De drinknippels, die in de eendenhouderij de standaard zijn, blijken de eenden het minst interessant te vinden.^{26 27} Ook zijn er diverse filmpjes te vinden op YouTube die aantonen dat eenden door het dolle heen zijn als ze voor de eerste keer het water in mogen.^{28 29 30}

Afb. 5 & 6: Pekingeenden hebben sterke behoefte aan water. Bron: Tierretter.de

2.5 Beperking poets- en verzorgingsgedrag

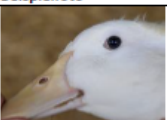
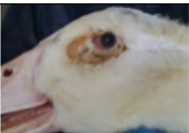
In de natuur zijn eenden een groot deel van de dag bezig met poetsen. Ze dompelen hierbij hun kop en borst in het water en schudden hierna het water over zich heen. Nederlandse vleeseenden hebben alleen drinknippels tot hun beschikking, waardoor ze hun verenkleed, ogen en neusgaten onvoldoende kunnen verzorgen en schoonhouden.³¹ Hierdoor raken ogen vervuild en neusgaten verstopt.^{32 33} De sector claimt dat Nederlandse eenden hier weinig last van hebben, omdat er goed strooisel wordt gebruikt en de luchtkwaliteit zeer goed is.³⁴ Gegevens hiervan ontbreken echter. De WUR adviseert de sector dan ook om deze welzijnskenmerken (mate van vervuiling van ogen, neusgaten en verenkleed) meer aandacht te geven.³⁵

In Duitsland, waar de huisvesting van de eenden vergelijkbaar is met die in Nederland, is de bevuiling van de eenden in categorieën ingedeeld (zie de tabellen op de volgende pagina).

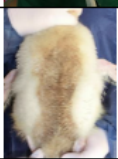
Tabel 1: Bevuiling van de kop

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Sauberer Gefieder
	1	Mittelgradig verschmutztes Gefieder
	2	Hochgradig verschmutztes Gefieder

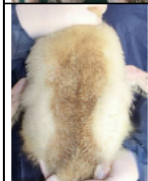
Tabel 2: Bevuiling van de ogen

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Beide Augen ohne Veränderung
	1	Rötung der Konjunktiva eines Auges (hier geringfügige Bildung einer Verklebung um das Auge)
	2	Rötung der Konjunktiven beider Augen
	3	Rötung, Schwellung sowie Verklebung eines Auges
	4	Rötung der Konjunktiva eines Auges und Rötung, Schwellung sowie Verklebung des zweiten Auges
	5	Rötung, Schwellung sowie Verklebung beider Augen

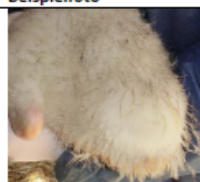
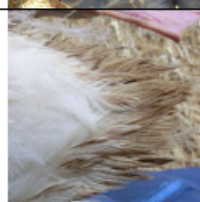
Tabel 3: Bevuiling van de borst

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Sauberer Gefieder
	1	Mittelgradig verschmutztes Gefieder
	2	Hochgradig verschmutztes Gefieder

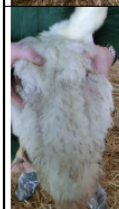
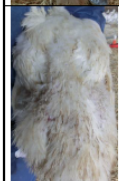
Tabel 4: Bevuiling van de buik

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Sauberer Gefieder
	1	Mittelgradig verschmutztes Gefieder
	2	Hochgradig verschmutztes Gefieder

Tabel 5: Bevuiling van de staart

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Sauberer Gefieder
	1	Mittelgradig verschmutztes Gefieder
	2	Hochgradig verschmutztes Gefieder

Tabel 6: Bevuiling van de rug

Beispielfoto	Score	Kennzeichen des Scores
	0	Sauberer Gefieder
	1	Mittelgradig verschmutztes Gefieder
	2	Hochgradig verschmutztes Gefieder

Wanneer beelden gemaakt in Nederlandse en Duitse stallen naast deze categorieën gelegd worden, blijkt dat er wel degelijk sprake is van vervuilde ogen, neusgaten en veren.

Afb. 7 & 8: Eenden met vuile buik- en borst veren. Bron: Ongehoord.info en Tierretter.de

Afb. 9 & 10: Eenden met vieze ogen. Bron: Ongehoord.info en Tierretter.de

Afb. 11 & 12: Bevulling van de rug en staart. Bron: Ongehoord.info

2.6 Beperking van foerageergedrag

In de natuur nemen eenden water en voer op door te snebberen, waarbij ze hun snavel op of net onder het wateroppervlak houden. Het water stroomt via de voorkant naar binnen en via de zijkant weer naar buiten. Receptoren in de snavel detecteren of er iets eetbaars voorbij komt. In de veehouderij krijgen eenden alleen water via drinknippels. Drinknippels komen echter niet tegemoet aan de natuurlijke drinkwijze van eenden (snebberen). Hierdoor drinken en eten eenden minder dan dat ze bij open water zouden doen.³⁶ Voor voer hoeven eenden zich nauwelijks uit te sloven, het is direct beschikbaar en bevat alle nodige voedingsstoffen. De foerageerbehoefte (de drang om eten te zoeken of verzamelen) blijft echter bestaan; deze is zo groot dat er ook gefoerageerd wordt als de eenden geen honger hebben. Het is dus ook een belangrijk tijdverdrijf.

Omdat er geen water is om in te snebberen richten eenden dit foerageergedrag op het stro ('stro-snebberen') of hun soortgenoten ('verensnebberen'). Dit laatste kan leiden tot verwondingen en beschadiging van het verenpakket. Als er een waterbad wordt aangeboden, komen stro- en verensnebberen veel minder vaak voor.^{37 38} De eenden gaan dan aanzienlijk meer watersnebberen.³⁹

2.7 Eendenslacht

De manier waarop eenden voor de slacht worden verdoofd, zorgt voor veel leed. Dit gebeurt met het elektrische waterbad. Hierbij worden de eenden met hun poten aan haken opgehangen, waarna ze met vijf à tien tegelijk door een waterbad gevoerd worden. Dit waterbad staat onder stroom en dient de eenden te verdoven. Uit onderzoek blijkt echter dat de stroom vaak niet goed verdeeld wordt, waardoor de verdoving regelmatig mislukt.⁴⁰ Daarnaast is ook het levend ophangen zeer stressvol en pijnlijk en veroorzaakt het verwondingen.^{41 42} Voor vleeskuikens is het elektrische waterbad om deze reden uitgefaseerd en zijn slachterijen overgestapt op gasverdoving met lage concentraties CO₂.⁴³ Voor eenden is gasverdoving ook mogelijk, maar CO₂-gas wordt niet aangeraden voor eenden.⁴⁴ Andere gasmengsels worden in de praktijk niet toegepast. Er is dus op dit moment geen diervriendelijke verdovingsmethode voor de slacht van eenden beschikbaar.

3. Stallen zonder badwater in strijd met de wet

Badwater voor eenden is noodzakelijk voor het welzijn en de gezondheid van eenden maar is ook wettelijk verplicht.

3.1 EU Richtlijn 98/120/EG

De citaten die hier volgen komen uit EU Richtlijn 98/120/EG.⁴⁵

Artikel 4.

*De lidstaten zien erop toe dat dieren (niet zijnde vissen, reptielen of amfibieën) worden gefokt en gehouden onder voorwaarden die stroken met de bepalingen in de bijlage, **met inachtneming** van de soort en de graad van ontwikkeling, aanpassing en domesticering, alsmede de uit ervaring of wetenschappelijk onderzoek gebleken **fysiologische en ethologische behoeften***

Bijlage punt 16

Alle dieren moeten toegang hebben tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of moeten op een andere wijze aan hun behoefte aan water kunnen voldoen.

Bijlage punt 21

*Een dier mag alleen voor landbouwdoeleinden worden gehouden als op basis van het **genotype of fenotype** redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de gezondheid en het **welzijn** van het dier daardoor **niet worden geschaad**.*

3.2 Raad van Europa

Dat eenden geen open water krijgen, is daarnaast in strijd met de aanbeveling van de Raad van Europa die al in 1999 werd opgesteld. In deze aanbeveling wordt gesteld dat aan eenden vanaf jonge leeftijd dagelijks badwater verstrekt dient te worden. Het citaat hieronder komt uit deze aanbeveling, artikel 11 lid 2 en 3.⁴⁶

Artikel 11 lid 2 en 3

2. Access to an outside run and water for bathing are necessary for ducks, as water birds, to fulfill their biological requirements. Where such access is not possible, the ducks must be provided with water facilities sufficient in number and so designed to allow water to cover the head and be taken up by the beak so that the duck can shake water over the body without difficulty. The ducks should be allowed to dip their heads under water.

3. Water facilities should be constructed over a well-drained area and shall always be kept clean.

3.3 Conclusie

Het is duidelijk dat de Nederlandse eendenhouderij de wet op grote schaal overtreedt door de eenden geen badwater te verstrekken. Niet alleen spreekt het voor zich dat watervogels – zoals eenden – water nodig hebben, maar de noodzaak hiervan is ook wetenschappelijk aangetoond. Het gebrek aan badwater zorgt voor chronisch en ernstig ongerief omdat eenden belangrijk soorteigen gedrag, zoals zwemmen, snebberen (met de snavel naar voer zoeken in het water) en lichaamsverzorging, niet kunnen uitvoeren.⁴⁷ Badwater vervult dus een essentiële fysiologische en ethologische behoefte en zou volgens de richtlijn 98/120/EG daarom ook verplicht moeten zijn. Bovendien wordt al sinds 1999 geen gehoor gegeven aan de aanbeveling van de Raad van Europa.

4. Bestaande waterbadsystemen

Om het natuurlijke gedrag van eenden mogelijk te maken, zoals voedsel zoeken (snebben), het verzorgen van het verenkleed en het schoonmaken van de ogen en de neus, is toegang tot water essentieel.⁴⁸ Een waterbad waarin eenden kunnen badderen en bij voorkeur ook kunnen zwemmen, is het meest optimaal. De kwaliteit van het water moet echter wel nauwlettend in de gaten worden gehouden om te voorkomen dat eenden ziek worden. Stilstaand water is namelijk een voedingsbodem voor bacteriën.

4.1 Watergoten in Niedersachsen, Duitsland

In september 2015 heeft de Duitse deelstaat Niedersachsen samen met de vereniging van eendenhouders een overeenkomst getekend om eenden toegang te verstrekken tot open water. De eis is dat eenden minimaal hun kop in het water kunnen dompelen zodat ze zichzelf enigszins kunnen poetsen. In de praktijk worden er twee systemen gebruikt: een trechtervormige drinkbak en een ondiepe watergoot. Voor stallen met waterafvoer geldt deze bepaling sinds juni 2016. Voor stallen zonder afvoersysteem gelden de regels sinds 31 december 2016. Omdat een eend zich met de trechtervormige drinkbak maar beperkt kan poetsen, en niet kan badderen, is de uitwerking van dit systeem in dit rapport achterwege gelaten.⁴⁹

In de ondiepe watergoot kunnen de eenden snebben, poetsen, badderen, hun volledige lichaam in het water dompelen en zelfs een beetje zwemmen. De watergoten staan op een verhoogd platform op een kunststof roostervloer. Deze is van de rest van de stal afgeschermd door middel van houten schotten om te voorkomen dat het strooisel waarop de eenden leven nat wordt. Het water in de baden moet elke dag ververs worden.

Afb. 13 & 14: Watergoten voor vleeseenden. Bron: Abschlussbericht Tierschutzplan Niedersachsen⁵⁰

Uit onderzoek blijkt dat de watergoot een positief effect heeft op de gezondheid van de eenden. Zowel de zwemvliezen als de ogen zijn in betere conditie. Wel waren de veren van de eenden in het onderzoek viezer, mogelijk is dit het gevolg van een hogere luchtvochtigheid in de stal. Ook had het water hoge gehalten aan aerobe kiemen en E-colibacteriën. Het blijkt dus uiterst belangrijk de hygiëne van het bad en de omgeving te waarborgen.⁵¹

Volgens informatie van de vereniging van eendenhouders in Niedersachsen (NGW) in juli 2017 hebben ondertussen bijna alle eenden in deze deelstaat toegang tot watergoten of een trechter. Bij de trechtervormige drinkbakken is het waterverbruik hoog en moet vaker nieuw stro worden ingestrooid. Met watergoten is het waterverbruik niet beduidend hoger, wel zorgt dit voor een iets hogere werkdruk. De meerkosten per eend zijn ongeveer €0,10 tot €0,13. De ervaringen in de praktijk zijn over het algemeen erg positief.

4.2 Buitenuitloop met zwemwater in Groot Brittannië

In Engeland is door Cherry Valley, een grote eendenfokkerij-organisatie, een veranda/uitloopsysteem ontwikkeld voor moderne eendenhouderijen. Deze veranda's kunnen naast de stal worden gebouwd, hebben een dicht dak en een gazen omheining. De eenden kunnen de veranda betreden via kleine klapdeurtjes in de stal, een beetje zoals vrije uitloopsystemen voor kippen. De vloer van de veranda is gemaakt van beton met een afvoersysteem, zodat deze kan worden schoongemaakt en morswater wegloopt. In de veranda bevinden zich watergoten van verschillende groottes, waar de eenden zich in kunnen wassen. Eendenhouders met dit veranda-systeem voldeden aan het Freedom Label van de RSPCA. Omdat de kosten voor het systeem nog te hoog bleken voor de opbrengst, is Cherry Valley gestopt met het gebruik van deze veranda-systemen voor eenden.

Hoewel uit onderzoek bleek dat de kwaliteit van het water in de watergoten onvoldoende was, had dit geen effect op de gezondheid van de eenden. Wel was het opvallend dat de eenden – naast dat ze de watergoten regelmatig gebruikten – ook nog gewoon dronken uit de drinknippels.⁵²

In Nederland zal dit systeem echter op weerstand stuiten omdat morswater – ondanks dat het weinig mineralen bevat – als mestvloeistof moet worden afgezet. Voor boeren zonder grond is dit een kostbare aangelegenheid. Om badwater voor eenden mogelijk te maken, lijkt het belangrijk om de milieuregelgeving te versoepelen. Eerder zegde toenmalig minister Verburg toe dat ze zich hiervoor zou inzetten. Dit is tot op heden echter niet gebeurd.

4.3 Vergelijking tussen verschillende watersystemen

De WUR heeft in 2011, in opdracht van de sector, de plus- en minpunten van verschillende watersystemen in kaart gebracht. De watersystemen met de meeste pluspunten waren 'zwemwater' en 'ondiep badwater'. Deze systemen zorgden onder andere voor het beste dierenwelzijn en de beste diergezondheid en groei. Nadelen waren de bacteriologische kwaliteit van het water, arbeid voor de veehouder, vermorsing en kosten. De drinknippels - de watersystemen die in de eendenhouderij op grote schaal worden toegepast - scoorden het slechtst.

Tabel 5 Kwalitatieve samenvatting van de sterke en zwakke punten van de diverse watersystemen						
	Drink-nippels	Rond-drinker ¹	Drink-goot ¹	Eenden douche	Ondiep badwater	Zwem-water
Bacteriologische kwaliteit	++	-	--	+	--	--
Kop eend natmaken	--	+	+	+	++	++
Verenkleed natmaken	--	+-	+-	+	++	++
Zwemmen	--	--	--	--	+	++
Natuurlijk gedrag	--	+	+	+-	++	++
Gezondheid ogen/neusgaten	-	++	++	+	++	++
Kwaliteit verenkleed	+-	+	+	+-	++	++
Belangstelling eend	+-	++	++	+-	++	++
Voeropname en groei	+-	+	+	+-	+	++
Voederconversie	++	+-	+-	+-	+-	+-
Arbeid veehouder	++	-	-	+	--	--
Watervormsing	++	+-	+-	+-	-	-
Uitval eenden	++	++	++	++	++	++
Voedselkwaliteit	?	?	?	?	?	?
Kosten	++	-	-	+-	--	--

¹ Bij de beoordeling van dit systeem is uitgegaan van het 2 – 3 daags verstrekken van een gedoseerde hoeveelheid water.

Bron: Wageningen UR Livestock Research (2011) ⁵³

Professor Broom van de universiteit in Cambridge stelt dat wanneer het watersysteem van goede kwaliteit is, de ziektedruk onder eenden zal afnemen. De eenden kunnen zich immers beter schoonmaken en verzorgen. ⁵⁴ De volgende zaken zijn dan wel van belang: ^{55 56}

- Het water moet regelmatig verversd worden, of er moet gebruik worden gemaakt van filters of mengsels van organische zuren en koper.
- Een waterbad dient altijd op een roostervloer te worden geplaatst, zodat het water kan worden afgevoerd en het stro niet nat wordt. Nat stro heeft een negatief effect op het welzijn en de gezondheid van de eenden.
- Het waterbad dient te worden afgeschermd van de rest van de stal, om te voorkomen dat het stro in de stal nat wordt.
- De eenden moeten gemakkelijk in- en uit het waterbad kunnen stappen zodat ze niet verkleumen. Omdat Pekingese eenden door hun korte nek hun stuitklier slecht kunnen bereiken, hebben ze een grotere kans dat het verenkleed onvoldoende waterafstotend is. Ook voor jonge eendjes, die sneller afkoelen en niet zijn “ingevet” door hun moeder (omdat die moeder niet in de stal aanwezig is in de eendenhouderij), is dit een risico.
- Eenden moeten naast het waterbad ook beschikking hebben over drinknippels omdat goed drinkwater via het badwater (mogelijk) niet gegarandeerd kan worden.

5. Eisen van Stichting Dier&Recht

Het is volstrekt duidelijk dat Pekinggeenden voor hun welzijn en gezondheid water nodig hebben om in te badderen, snebberen en zwemmen. Bovendien is dit wettelijk voorgeschreven. Desalniettemin voldoet niet één eendenbedrijf in Nederland aan deze eisen. Deze situatie was in 2009 precies zo, toen toenmalig minister Verburg zich kwaad maakte op de sector. Standaard is dan dat, na enige publieke ophef, de politiek roept om maatregelen en de WUR wordt gevraagd om een rapport te maken, waarna niemand er ooit nog wat van hoort. En inderdaad: in acht jaar is er geen enkele vooruitgang geboekt. Dit terwijl bijvoorbeeld in de Duitse deelstaat Niedersachsen waterbaden voor eenden per 31 december 2016 verplicht zijn geworden.

Dier&Recht stelt dan ook de volgende eisen:

- Alsnog onderzoek door de WUR naar bestaande watersystemen in de praktijk, uitmondende in duidelijke aanbevelingen welke systemen voldoen aan de wettelijke vereisten voor zwemwater.
- Versoepelen van regelgeving zodat morswater niet als mestvloeistof hoeft te worden afgezet.
- Binnen twee jaar een verplichting om eenden badwater te geven.
- Nederlandse supermarkten en groothandelaren moeten stoppen met de inkoop van eendenvlees aangezien dit op onrechtmatige wijze geproduceerd wordt, tenzij kan worden aangetoond dat de dieren de beschikking hebben gehad over badwater. Er dient ook niet te worden overgeschakeld op eendenvlees uit andere landen, zoals Hongarije of Frankrijk, omdat het welzijn van de eenden in die landen ook niet voldoet en regelmatig zelfs nog slechter is.

Noten

- ¹ Van Loon-van Duijnhoven, M. 2014. "Interview Tomassen Duck-To" *Pluimveehouderij*, 44e jaargang. Online geraadpleegd mei 2017 via: http://www.agricontent.nl/assets/files/Pluimveehouderij/Algemeen/plu006_interviewDuck-To.pdf
- ² Centraal Bureau voor de Statistiek. *Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar hoofdbedrijfstype*. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80783ned&D1=145&D2=a&D3=0&D4=0,5,14-15&HDR=G2,G3&STB=T,G1&VW=T>
- ³ Van Loon-van Duijnhoven, M. 2014. "Interview Tomassen Duck-To" *Pluimveehouderij*, 44e jaargang. Online geraadpleegd mei 2017 via: http://www.agricontent.nl/assets/files/Pluimveehouderij/Algemeen/plu006_interviewDuck-To.pdf
- ⁴ Idem
- ⁵ Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ⁶ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ⁷ Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ⁸ Verburg, G. 2009. Kamerbrief kenmerk: DL. 2009/857, Dierenwelzijn kleine sectoren.
- ⁹ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ¹⁰ Poelarends, J., Ruis, M. 2014. *Samenvatting stand van zaken waterbuffelhoudery, struisvogelhoudery, hertenhoudery en eendenhoudery in Nederland, februari 2014*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via : <http://edepot.wur.nl/299559>
- ¹¹ Idem
- ¹² Supermarktbezoeken september 2016
- ¹³ "Mallard" Op website: *National Geographic*. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://animals.nationalgeographic.com/animals/birds/mallard-duck/>
- ¹⁴ Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ¹⁵ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ¹⁶ Idem
- ¹⁷ 2016. *KWIN 2016-2017 - Kwantitatieve Informatie Veehouderij*. Wageningen: UR Livestock Research
- ¹⁸ Van Loon-van Duijnhoven, M. 2014. "Interview Tomassen Duck-To" *Pluimveehouderij*, 44e jaargang. Online geraadpleegd mei 2017 via: http://www.agricontent.nl/assets/files/Pluimveehouderij/Algemeen/plu006_interviewDuck-To.pdf
- ¹⁹ Krimpen, M. van, Poelarends, J., Bremmer, b., Spoelstra S. 2010. *Eersteklas eend – adviesdocument november 2010*. Wageningen: UR Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/160272>
- ²⁰ Broekman, K. 2009. *De Duitse Pekingend*. Aviculture-Europe.
- ²¹ Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ²² Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ²³ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ²⁴ 2008. *An HSUS Report: The Welfare of Animals in the Duck Industry*. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://www.humanesociety.org/assets/pdfs/farm/hsus-the-welfare-of-animals-in-the-duck-industry.pdf>
- ²⁵ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>

- ²⁶ Cooper, J.J., McAfee, L., Skinn, H. 2002. "Behavioural responses of domestic ducks to nipple drinkers, bell drinkers, and water troughs." *British Poultry Science* 43:S17-8.
- ²⁷ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=DMveDmjwGdE>. Online geraadpleegd mei 2017.
- ²⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=PrPajllsKd0>. Online geraadpleegd mei 2017.
- ³⁰ <https://youtu.be/JqIXC4OsK4A>. Online geraadpleegd mei 2017.
- ³¹ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ³² Idem
- ³³ O'Driscoll, K.K. & Broom, D.M. 2011. "Does access to open water affect the health of Pekin ducks (*Anas platyrhynchos*)?" in *Poultry Science* 90(2):299-307. DOI: 10.3382/ps.2010-00883
- ³⁴ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ³⁵ Idem
- ³⁶ Idem
- ³⁷ Idem
- ³⁸ Ruis, M.A.W. Lenskens, P., Coenen, E. 2003. "Welfare of Pekin-ducks increases when freely accessible open water is provided." In: The 2nd World Waterfowl Conference, Alexandria, Egypt
- ³⁹ Idem
- ⁴⁰ Hindle, V.A. 2009. *Elektrisch verdoven van pluimvee. Een evaluatie van de praktijk situatie in Nederland. Onderzoek naar elektrisch alternatieven. Rapport 200*. Wageningen: Animal Sciences Group
- ⁴¹ Gregory, N.G., Wilkins, L.J. 1989. "Duration of wing flapping in chickens shackled before slaughter." In: *Veterinary Record* 121:567-9
- ⁴² Raj, A.B.M. 2004. "Stunning and slaughter of poultry." In: Mead GC (ed.), *Poultry Meat Processing and Quality*. Cambridge: Woodhead Publishing Ltd.
- ⁴³ Bleker, H. 2010. Kamerbrief kenmerk: 28286-447, Dierenwelzijn. Online geraadpleegd mei 2017: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/33691/kst-28286-447.html>
- ⁴⁴ "Guidance for Slaughtering Poultry, Rabbits and Hares on Forms for Small-scale Suppliers." Online geraadpleegd mei 2017: <https://www.gov.uk/guidance/slaughtering-poultry-rabbits-and-hares-on-farms-for-small-scale-suppliers>
- ⁴⁵ Richtlijn 98/58/EG van de Raad (20 juli 1998). Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998L0058&from=NL>
- ⁴⁶ Standing Committee of the European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes (T-AP). *Recommendation Concerning Domestic Ducks (Anas Platyrhynchos)*. Online geraadpleegd mei 2017 via: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/biological_safety_and_use_of_animals/farming/Rec%20ducks.asp
- ⁴⁷ Leenstra, F.R., Visser, E.K., Ruis, M.A.W., De Greef, K.H., Bos, A.P., Van Dixhoorn, I.D. & Hopster, H. 2009. *Ongerief bij konijnen, kalkoenen, eenden, schapen en geiten. Inventarisatie en prioritering. Rapport 160*. Wageningen: Animal Sciences Group. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/4983>
- ⁴⁸ Persoonlijke correspondentie met prof. D.M. Broom (Cambridge University), dr. G. Liste Ruiz (University of London), dr.ir. M.M. Krimpen (Wageningen University) en dr. M.A.W. Ruis (Wageningen University).
- ⁴⁹ "Badespaß im Entenstall" In: *Wochenblatt für Landwirtschaft und Landleben*. 21-07-2014. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://www.wochenblatt.com/landwirtschaft/nachrichten/offenes-wasser-im-entenstall-8402.html>
- ⁵⁰ Andersson, R., Klambeck, L. 2014. *Hauptversuch Zusätzliches Wasserangebot für Pekingenten*. Osnabrück: University of Applied Sciences
- ⁵¹ Idem
- ⁵² Persoonlijke correspondentie met dr. G. Liste Ruiz (University of London).
- ⁵³ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ⁵⁴ Broom, D.M. & Fraser, A.F. 2015. *Domestic Animal Behaviour and Welfare, 5th edition*. Wallingford: CABI. P. 325-327
- ⁵⁵ Krimpen, M.M., Ruis, M.A.W. 2011. *Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk*. Wageningen: UR Livestock Research. Online geraadpleegd mei 2017 via: <http://edepot.wur.nl/164184>
- ⁵⁶ Persoonlijke correspondentie met prof. D.M. Broom (Cambridge University), dr. G. Liste Ruiz (University of London), dr.ir. M.M. Krimpen (Wageningen University) en dr. M.A.W. Ruis (Wageningen University).